

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

Матеріали

XII науково-практичної інтернет-конференції

«АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ТА ІННОВАЦІЇ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА»

присвячена 180 річчю з дня народження
професора АНАСТАСІЯ ЄГОРОВИЧА ЗАЙКЕВИЧА

5 травня 2022 року

м. Полтава

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра рослинництва
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ІМЕНІ М. І. ВАВИЛОВА
ІНСТИТУТ РОСЛИННИЦТВА ІМЕНІ В.Я. ЮР'ЄВА НААН
УСТИМІВСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ РОСЛИННИЦТВА
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НААН
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ТОРГІВЛІ
ЛУБЕНСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
ІМЕНІ ГНАТА СТЕЛЛЕЦЬКОГО

Матеріали XII науково-практичної інтернет–конференції
«Актуальні напрямки та інновації у вирішенні проблем галузі
рослинництва» присвячена 180 річчю з дня народження
професора АНАСТАСІЯ ЄГОРОВИЧА ЗАЙКЕВИЧА

(5 травня 2022 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Маренич М.М. – доктор с.-г. наук, директор ННІ агротехнологій, селекції та екології; Гангур В.В. – доктор с.-г. наук, завідувач кафедри рослинництва (**відповідальний редактор**); Марініч Л.Г. – кандидат с.-г. наук, ст. викладач кафедри рослинництва (**відповідальний секретар**); Самородов В.М. – доцент кафедри захист рослин; Бараболя О.В. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Куценко О.М. – кандидат с.-г. наук, професор кафедри рослинництва; Шевніком М.Я. – доктор с.-г. наук, професор кафедри рослинництва; Пипко О.С. – кандидат с.-г. наук, професор кафедри рослинництва; Ляшенко В.В. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Антоненко О.А. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Кочерга А.А. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Філоненко С.В. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Єремко Л.С. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Шакалій С.М. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Міленко О.Г. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва; Антоненко М.О. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри рослинництва; Шовкова О.В. – кандидат с.-г. наук, старший викладач кафедри рослинництва.

Рецензенти:

Поспелов С.В., доктор с.-г. наук, завідувач кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова;

Шокало Н.С., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри селекції, насінництва і генетики.

Рекомендовано до друку вченою радою ННІ агротехнологій, селекції та екології
Полтавського державного аграрного університету, протокол № 8, від 12 травня 2022 року.

Матеріали XII науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні напрямки та інновації у вирішенні проблем галузі рослинництва» присвячена 180 річчю з дня народження професора А. Є. Зайкевича / Редкол.: В.В. Гангур (відп. ред.) та ін. Полтавський державний аграрний університет, 2022. 123 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6641805>

У збірнику матеріалів конференції, який присвячено фундатору сільськогосподарської дослідної справи в Україні професору А. Є. Зайкевичу, висвітлено нариси з біографії, результати аналітичних і бібліографічних досліджень, польових експериментів в землеробстві, рослинництві проведених науковцями Полтавського державного аграрного університету та інших навчальних закладів Міністерства освіти і науки України, науково-дослідних установ НААН. Призначений для наукових співробітників науково-дослідних установ, викладачів, студентів й аспірантів вищих навчальних закладів, керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств.

Матеріали подаються в авторській редакції мовами оригіналів. Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів та наведених даних несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. БІОГРАФІЧНІ СТУДІЇ А.Є. ЗАЙКЕВИЧА, ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК НАУКИ	7
Гангур В.В., Маренич М.М.	
Життєвий шлях та професійні здобутки Анастасія Єгоровича Зайкевича	7
Самородов В.М., Поспєлов С.В.	
Полтавська складова творчої спадщини А.Є. Зайкевича (1842-1931)	9
Антонець М.О., Антонець О.А., Дяченко Т.М.	
Духовна і соціальна спадщина Анастасія Зайкевича	16
СЕКЦІЯ 2. РОСЛИННИЦТВО	20
Алейнік Л.М., Дикань О.Б., Гангур М.В.	
Структура урожайності сочевиці залежно від технології вирощування в Лівобережному Лісостепу	20
Баган А.В.	
Мінливість ознак продуктивності сортів ячменю ярого	22
Бараболя О.В.	
Вплив агротехнічних заходів на врожайність пшениці озимої	24
Гангур В.В., Єремко Л.С., Лень О.І.	
Оптимізація норми висіву нуту у зв'язку зі змінами клімату	27
Гангур В.В., Єремко Л.С.	
Оптимізація поживного режиму сої як основа підвищення продуктивності	29
Глущенко Л.Д., Лень О.І., Сокирко М.П.	
Вирощування пшениці озимої у беззмінних посівах і свозміні та якість її зерна	33
Глущенко Л.Д., Лень О.І., Сокирко М.П.	
Динаміка показників якості зерна кукурудзи за різноманітних систем удобрення	35
Жиліна Т.Б., Поспєлова Г.Д., Нечипоренко Н.І., Коваленко Н.П.	
Аналіз актуальних фітопатологічних проблем гороху	38
Коваленко Н.П., Поспєлова Г.Д., Усов Ю.В. Шацька І.Ю.	
Сучасні технології виробництва посадкового матеріалу суниці садової	41
Коваленко Н.П., Поспєлова Г.Д., Баранник Т.С., Пугач Т.А.	
Основні мікотоксини грибів роду <i>fusarium</i> sp.	44
Колосович М.П., Колосович Н.Р.	
Особливості вирощуванню сорту Астрагалу шерстистоквіткового фаворит	47
Короткова І.В.	
Особливості використання КАС при вирощуванні зернових культур	50
Куценко О.О., Дем'янюк О. С., Кічігіна О.О., Куценко Н.І.	
До методики оцінки схожості та енергії проростання свіжозібраного насіння звиробою звичайного	54
Ласло О.О., Ткачук О. П.	
Гумати у системі удобрення кукурудзи на зерно	57
Литвиненко О., Нечипоренко Н.І., Поспєлова Г.Д.	
Альтернаріози культурних рослин	60
Марініч Л.Г., Сокирко М.П., Кавалір Л.В.	
Вплив ширини міжрядь на формування кормової та насіннєвої продуктивності стоколосу безостого	65
Марініч Л.Г., Сокирко М.П., Кавалір Л.В.	
Формування кормової продуктивності стоколосу безостого залежно від сортових особливостей	67

Міленко О. Г., Соломон Ю. В., Вегеренко В. С.	
Вплив строків сівби та норми висіву на врожайність сої	70
Сахно Т.В., Семенов А.О.	
Праймінг насіння ріпаку ультрафіолетовим випромінюванням	73
Тоцький В.М.	
Вплив сортового складу на урожайність та якість зерна пшениці озимої	77
Харченко Ю.В., Харченко Л.Я., Кузьмишина Н.В., Вакуленко С.М.	
Колекція кукурудзи Устимівської дослідної станції джерело вихідного матеріалу для селекції	80
Філоненко С.В., Кочерга А.А., Дордус В.В.	
Розмір посівних фракцій насіння і продуктивність буряків цукрових	84
Філоненко С.В., Кучко Ю.О.	
Аналіз продуктивності буряків цукрових за різних норм висіву насіння	87
Філоненко С.В., Лебідь Р.С., Філоненко В.С.	
Продуктивність буряків цукрових за різних попередників у короткоротаційних сівозмінах	91
Філоненко С.В., Оніщенко Л.М.	
Вплив систем хімічного захисту від бур'янів на особливості формування продуктивного потенціалу буряків цукрових	95
Філоненко С.В., Пипко О.С., Короленко З.П.	
Сучасні гібриди буряків цукрових: переваги та недоліки	99
Філоненко С.В., Попов О.О., Філоненко Л.М.	
Ефективність регуляторів росту на посівах кукурудзи	103
Філоненко С.В., Райда В.В., Шарлай О.В.	
Вплив різних доз регулятора росту текамін макс на продуктивність буряків цукрових	107
Шакалій С. М., Шевченко В. В., Перепелиця О.В.	
Вплив біопрепаратів та способів їх використання на врожай соняшника	110
Шовкова О.В.	
Вплив елементів технології вирощування на врожайність посівів сої	113
СЕКЦІЯ 3. ЗБЕРІГАННЯ ТА ПЕРЕРОБКА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	117
Бараболя О.В., Кириченко Д. В.	
Обґрунтування промислових технологій зберігання зерна в надзвичайних ситуаціях	117
Куцик Т.П., Глущенко Л.А.	
Особливості контролю показників якості ромашки лікарської та чабрецю звичайного при зберіганні	119

СЕКЦІЯ 1. БІОГРАФІЧНІ СТУДІЇ А.Є. ЗАЙКЕВИЧА, ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК НАУКИ

УДК 378.2 : 631.5/9:63.001.5 «18/19» Зайкевич

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЗДОБУТКИ АНАСТАСІЯ ЄГОРОВИЧА ЗАЙКЕВИЧА

Гангур В.В., доктор с.-г. наук, завідувач кафедри рослинництва

e-mail: volodymyr.hanhur@pdaa.edu.ua

Маренич М.М., доктор с.-г. наук, директор ННІ агротехнологій, селекції та екології

e-mail: mykola.marenych@pdaa.edu.ua

Полтавський державний аграрний університет

Анастасій Єгорович Зайкевич народився в 1842 році на хуторі Матяшівський, нині с. Матяшівка Лубенського району Полтавської області в сім'ї чиновника. У 1870 році закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського університету в м. Одеса [3, 6].

Впродовж 1872–1874 рр., знаходився у науковому відрядженні за кордоном. Повернувшись на батьківщину, з 1876 року продовжував науково-дослідницьку роботу в Харківському університеті. Протягом 1877–1915 рр., працював завідувачем кафедри агрономії, де організував дослідницьку лабораторію з тим щоб в навчальному процесі пов'язати терію з практикою [6].

Перебуваючи на чолі Харківського товариства сільського господарства А. Є. Зайкевич протягом 1881–1902 років організує у різних губерніях 37 дослідних полів, що загалом було початком розвитку селекційної науки та дослідної справи в Україні.

А. Є. Зайкевич розпочав організацію роботи із створення дослідних полів в той час, коли в Росії ще фактично були відсутні дослідні установи, якщо не враховувати декілька дослідних полів при спеціальних навчальних закладах, які служили головним чином для навчально-демонстраційних цілей і дослідних ділянок в деяких приватних маєтках крупних землевласників. Єдиними видатними на той час колективними дослідками, проведеними по єдиній програмі, були дослідні організовані в 1867–1869 роках Вільним економічним товариством [3].

Серед таких наукових установ було і Полтавське дослідне поле (нині Полтавська державна сільськогосподарська дослідна станція імені М.І Вавилова), яке засноване в 1884 році. Першим директором дослідного поля, за рекомендацією А.Є. Зайкевича та І.А. Стебута, загальними зборами членів Полтавського товариства сільського господарства 31 березня (12 квітня) 1885 року був обраний Борис Петрович Черепакін, який закінчив курс Петровської сільськогосподарської академії, деякий час працював на кафедрі у А.Є. Зайкевича і в певній мірі був обізнаний з дослідницькою роботою.

А.Є. Зайкевич разом із І.А. Стебутом, А.А. Ізмаїльським, В.В. Докучаєвим, П.А. Костичевим внесли свої пропозиції щодо тематики першої програми науково дослідних робіт Полтавського дослідного поля на 1886–1894 роки, яку розробляв Б.П. Черепакін [2].

У 1891 році А.Є. Зайкевич розробив перший програмний документ, який визначав розвиток буряківництва, зокрема такі його засади, як рядкове внесення суперфосфату, селекція й насінництво цукрових, напівцукрових та кормових буряків. Автор сортів люцерни Грімм–Зайкевич та м'яти Мітчам [6].

Вчений є автором першої докторської дисертації з питань буряківництва за темою: «О некоторых сторонах культуры сахарной свёклы в связи с современным состоянием свеклосахарной промышленности», яку було захищено в Харківському університеті в 1888 році. В 1889 р. Анастасій Єгорович зауважує, що хоча рівень цукристості окремих екземплярів одного й того ж сорту знаходиться у негативному відношенні до їх маси, однак «... существуют исключительно организованные экземпляры, у которых хорошая сахаристость сочетается с хорошим весом». Аналізуючи спадкування показників якості цукрових буряків А.Є. Зайкевич зауважує, що «... сахаристость, как и доброкачественность способны к наследственной передаче». В 1894 р. А.Є. Зайкевич писав, що за останні 10 років спостерігається прагнення вести «... правильную и методическую селекцию», що безумовно значно підвищило якість вітчизняного насіння. У цей період відпала необхідність ввозити насіння з інших країн. Більш того, вітчизняні насінневі господарства могли продавати отримане ними насіння буряків за кордон у значних об'ємах [4]. Потім впродовж 1915–1930 рр., очолював відділ рільництва на заснованій ним селекційній дослідній станції у селі Солониця (нині Лубенський район).

За його ініціативи та безпосередньої участі також неподалік Лубен, у селі Березоточа в 1916 р. організували першу вітчизняну дослідну станцію лікарських рослин (нині Дослідна станція лікарських рослин ІАП НААН), яка успішно працює і на даний час [1].

Помер Зайкевич Анастасій Єгорович у 1931 році, похований в м. Лубни [5]. Свое життя він присвятив організації, розвитку вітчизняної агрономічної науки та педагогічній діяльності із підготовки спеціалістів агрономічного профілю.

Бібліографічний список

1. Вергунов В. А. Фундатору сільськогосподарської дослідної справи в Україні лубенцю А. Є. Зайкевичу – 175! Старожитності Посулля. 100 років Лубенському краєзнавчому музею імені Г. Я. Стеллецького (1918–2018): збірник наукових праць. К.: ЦП НАН України і УТОПК, 2018. С. 174–186.

2. Гангур В.В., Гангур Ю.М. Історична хода Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М.І Вавилова. 130 років служіння науці (Збірник наукових праць, присвячений 130-річчю з дня заснування Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М.І. Вавилова). м. Полтава, 2014. С.79–83.

3. Горденко С. Багатограння діяльність Анастасія Єгоровича Зайкевича на теренах України. Наукові записки з української історії. 2019. Вип. 46. С. 129–136.

4. Історія промислової культури цукрових буряків. Режим доступу: https://vuzlit.com/461120/istoriya_promislovoyi_kulturi_tsukrovih_buryakiv.

5. Павловский И. Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII века. Полтава, 1912. С. 72.

6. Самородов В. М. Зайкевич Анастасій Єгорович. Енциклопедія Сучасної України. Київ: НАН України, 2010. Т. 10. С. 116.

УДК 378.2 : 631.5/9:63.001.5 «18/19» Зайкевич

ПОЛТАВСЬКА СКЛАДОВА ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ А.Є. ЗАЙКЕВИЧА (1842-1931)

Самородов В.М., доцент кафедри захист рослин

e-mail: kafedra.zahystu-roslyn@ukr.net

Поспєлов С.В., доктор сільськогосподарських наук, професор, заідувач кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова

e-mail: sergii.pospelov@pdaa.edu.ua

Полтавський державний аграрний університет

Викладено найбільш повне систематизоване авторське бачення творчої долі класика української аграрної науки А.Є. Зайкевича на прикладі його зв'язків із своєю малою батьківщиною – Полтавищиною. Констатовано синергізм цих стосунків, їх різнопланова складова, творчий зміст якої залишається актуальним.

Лубенщина. Саме тут, у 1842 р. на хуторі Матяшівський Лубенського повіту Полтавської губернії народився А.Є. Зайкевич [4]. Тож недарма його колишній студент, а згодом видатний громадський діяч і меценат Євген Чикаленко завжди називав Зайкевича «Лубенським українцем». У Лубнах, в знаному Вищому навчальному училищі Зайкевич здобув спеціальну освіту.

У подальшому, постійно живучи на Посульщині, Зайкевич разом із сином та сестрою приймав участь в роботі Лубенського, Засульського та Снітинського сільськогосподарських товариств. Головна ж складова тогочасного життя знаного аграрія зосереджувалась на дослідницькій діяльності. Спершу вона проходила у селі Снітин [1, 3, 4]. Тут у долині річки Сули на власній землі родового хутора Зайкевич проявив себе як селекціонер, працюючи із цілою низкою культур [1, 3]. З деякими із них, такими як англійська м'ята, інтродукційно-селекційну роботу він почав раніше, ще у 1886 році. Згодом же, вона була розширена, і за її результатами створено перший український сорт